

מולין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה ראשונה

חזון

חזון ראשון
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

דן יחידי השייך בכל אדם

עם בר נש ביומא דאתיליד בגין דיהימין ליה, דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה ודמי עליה כמטולא, כגוונא דא תנינן מאן הוא רשע ערום דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חברה מארי דדינא, כמה דאת אמר (משלי יח יז) 'צדיק הראשון בריבו' וגו', כגוונא דא האי רשע ערום כמה דאת אמר (בראשית ג א) 'והנחש היה ערום', והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חברה לאשראה עליה, ובגין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה, כד אתי חברה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה, כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא, בגין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה, ועל דא אמר שלמה (קהלת ט טז) 'וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים', בגין דהא אקדים אחרא, ועל דא כל דייני דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חברה כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא, אלא (משלי יח יז) 'ובא רעהו וחקרו', ודא הוא אורח דבר נש זכאה, דהא בר נש זכאה דא הוא דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע עד דייני חברה דאיהו יצר טוב.

אין לשמוע ליצר הרע שלא בפני היצר הטוב

והאמת ששייך הדבר גם בכל יהודי גם מי שכבר בר מצוה, שכן כשהיצר הרע מגיע לפתות את האדם נשמעים דבריו ברמה ואין אדם שזוכר מהיצר הטוב כמו שאמרו בגמרא (נדרים לב:) 'ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא' (קהלת ט טז) שהולך על היצר הטוב שנקרא 'איש מסכן וחכם', אך איש לא זכר אותו שבשעת שהיצר הרע מתגבר אין מי שזוכר מהיצר הטוב. אשר על כן באה משנתנו ומזכירה לכל אחד, 'אל תהי דן יחידי', לא הוגן לשמוע רק צד אחד, ולכן אם היצר הרע מתגבר עד כדי שלא שומעים את קולו של היצר הטוב, יעמוד כל אחד על משמרתו ויסרב לשמוע דברי היצר הרע, ללא שזוכר מהיצר הטוב ויקשיב וישמע גם את דבריו. ומשישמע את דבריו ביישוב הדעת, ללא ספק יבין להיכן מנסה היצר הרע להפילו בפח יקוש העוונות, ויתגבר עליו בעזר עליו.

נכנס באדם עד היותו בר מצוה, כדאיתא במדרש (קה"ד יג) 'טוב ילד מסכן וחכם' זה יצר טוב, ולמה נקרא שמו 'ילד' כי אין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ולמעלה. אך לעומתו היצר הרע נכנס באדם מיד עם לידתו. אם כן כיצד היה בו הכח להתגבר על היצר הרע ללא סיוע היצר הטוב.

השיב הרבי מרוזין, שבכל פעם שבה היצר הרע לפתותו היה דוחה אותו בטענה שאסור לו לשמוע דבריו קודם שיבוא היצר הטוב, שכן ההלכה שאין שומעים דברי בעל דין אחד שלא בפני הבעל דין שני. וכך היה דוחה את היצר הרע בכל פעם עד שהגיע לבר מצוה, אז כבר נכנס בו היצר הטוב ושוב יכול היה לעמוד בעזרת ה' במלחמה וסייע בידיה להתגבר ולהתעלות בעבודת הבורא.

ויסוד דברים אלו מבואר בזוהר (פר' וישב קעט): 'ממלך זקן' דא הוא יצר הרע וכו', על דא אקדים

שְׁמַע בֵּין אֲחִיכֶם (א, טז).

אמרו חז"ל במסכת אבות (פרק ד, משנה ח) אל תהי דן יחידי. מכאן אזהרה לדיין שלא ישמע בעל דין אחד שלא בפני הבעל דין השני, וכמו שכתוב (דברים א טז) 'שמע בין אחיכם' ובגמרא (סנהדרין ז:) אמר רבי חנינא אזהרה לבית דין שלא ישמע דברי בעל דין קודם שיבוא בעל דין חברו.

ולכאורה יש להבין כיצד נכנס דין זה במסכת אבות שהיא הוראת מידות ישרות ודרכי חסידות, בעוד שדין זה שייך לדיני חושן משפט.

עצת הרבי מרוזין לעמוד בפיתויי היצר הרע

אלא שדין זה שייך בכל אחד מישראל, וכמסופר על הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה שנשאל פעם בנערותו, הכיצד הצליח בילדותו להתגבר על היצר הרע, הרי היצר הטוב אינו

מילתא דפליאה

התורה עומדת מול כל פורענות בגשמיות וברוחניות

רב לְכֶם סֵב אֶת הָהָר הַזֶּה פָּנּוּ לְכֶם צִפְנָה (ב, א).

דרשו במדרש (דב"ר א יט) את הפסוק (דברים ב א) 'פנו לכם צפונה': אמר רבי חייא, אמר להם אם ראיתם אותו שמבקש להתגרות בכם אל תעמדו כנגדו, אלא הצפינו עצמכם ממנו עד שיעבור עולמו, הוי 'פנו לכם צפונה'. אמר רבי יהודה בר שלום, אמרו לו ישראל, ריבונו של עולם, אביו מברכו (בראשית כז מ) 'על חרבך תחיה' ואתה מסכים עמו ואומר לנו 'הצפינו עצמכם מפניו' ולהיכן נברח, אמר להן אם ראיתם שמזדווג לכם ברחו לתורה, ואין 'צפונה' אלא תורה שנאמר (משלי ב ז) 'צפון לישרים תושיה'.

שבתורה הקדושה יכול כל אחד למצוא סיוע להתגבר על הדברים המפריעים והמצוקות השונות. ובדברי המדרש ניתן ללמוד כי השמירה היא הן בגשמיות, כפשוטו, כאשר מגיע עשיו עם חרבו, והן ברוחניות כאשר מתרגש לאדם היצר הרע שהוא בבחינת עשו ואלופיו, כנגד שניהם עומד כח התורה להציל ולהושיע. וכך גם שנו חז"ל במסכת סוטה (כא.) תורה מגנא ומצלא [ולמסקנת הגמרא מתברר כי האמור הוא בעת שעוסק בתורה, בשעה שאינו עוסק בתורה, יש לו רק הגנה מייסורים אך לא הצלה מיצר הרע], שהתורה מגינה מהייסורים והפורענות ומצילה מיצר הרע שלא יכשילנו בחטא (רש"י שם), הם שני הדברים האמורים - הגנה בגשמיות והצלה ברוחניות.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הקדמת משה רבינו ע"ה למשנה תורה

שמא הרהר תשובה, ואף על פי דידיעין ביה דרשע גמור, אפילו הכי אי הרהר תשובה מקודשת והוי צדיק, אף על פי שעדיין לא עשה שום דין.

כפי הטהרה מקודם זוכה להשראת השכינה

על ידי שחוזר בתשובה קודם עסק התורה זוכה להכרית את החיצונים העושים את הקדושה כדברי האריז"ל האמורים לעיל. ובזה פירש בספר **ערוגת הבושם** (מצורע ד"ה זאת תהיה) את דברי הגמרא (מגילה לא:) כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר (יחזקאל כ כה) 'גם אני נתתי להם חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם'. שקודם עסק התורה והמצוות יש לשוב בתשובה כדי שלא ילך שפע המצוות לחיצונים ח"ו. ועל זה תיקנו לומר קודם קיום המצוות 'יהי נועם ה' אלקינו עלינו' (תהלים צ יז), שנזכה להשראת נועם ה' בעת המצוה, 'ומעשי ידינו כוננהו' שירצו לפניו מעשי ידינו, ולא יעשקו החיצונים את חלקנו. ובזה יתבאר דברי הגמרא כמין חומר, 'זמרה' לשון הכרתה כמו 'זמיר עריצים' (ישעיה כה ה), וה'שונה בלא זמרה', מבלי להכרית את החיצונים המעכבים, וכך 'קורא בלא נעימה', שאינו זוכה להשראת נועם ה' על נפשו ועל תורתו, הרי תורתו בכלל 'חוקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם', כי מצוותיו אינם טובות ותורתו אין בה חיות, אחר שלא הקדים תשובה לפני התורה והמצוות.

מחסד ה' להקדים הכנה לפני כל מצוה

לעולם בכל מצוה ולימוד תורה יש להקדים הכנה לפניו, ולקדש עצמו להיות ראוי לעבודתו יתברך. ואין לתמוה מדוע יש צורך בהכנה מחדש לפני כל מצוה, ולא מספיק שיכין עצמו פעם אחת באופן שתהיה ההכנה קבועה בליבו תמיד, להיות מוכן בכל עת ובכל שעה לעבודת ה'. כי זה עצמו חסד ה' על בריותיו להצריכנו לשוב ולהתכונן לפני כל מצוה ואיננו יכולים להסתפק בהכנתנו משכבר, ובכך זוכים אנו בכל זמן להוסיף עוז ותעצומות בעבודתו בהכנה ראויה ונכונה.

ומאחרי שבת המאחרים את עבודת 'שב ואל תעשה רע', ואין עבודתם עולה יפה, כי יש לסור תחילה מן הרע קודם העסק בקיום מצוות עשה.

הקדמת התוכחה למשנה תורה

והנה, עיקר גדול הוא לכלל עסק התורה והמצוות, שאין העבודה חשובה אלא כפי טהרת הלב והכנתו קודם גשת האדם אל הקודש, כי אם לא ישוב האדם בתשובה תחילה מוטב לו אם לא עסק בתורה. כמו שפירש **בעל מאור ושמש ע"ה** (ד"ה א"י אלה הב') את הכתוב **הואיל משה באר את התורה הזאת**, וקשה הלא עדיין לא פתח לומר לפניו דברי תורה, וכל העניין כאן מדבר בתוכחות מוסר על עבירות שנכשלו בהם במדבר, ורק להלן בפרשת ואתחנן התחיל לחזור בפניהם על עשרת הדברות ושאר המצוות הנשנות להלן. אכן ביאור הדברים הוא שנמנע משה מלשנות לפניו את התורה, שמא לא הרהרו עדיין בתשובה ואין תורתם רצויה, ועל כן פתח תחילה להוכיחם על חטאיהם, וזאת מאחר **שהואיל משה באר את התורה** ונצרך להשיבם בתשובה תחילה.

עיקר ההכנה על ידי חזרה בתשובה

וזהו שפירש **האור החיים הקדוש** על הכתוב (שמות יט ה) 'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי', 'ועתה' לשון תשובה, כי בבוא ה' לתת את תורתו לעם ישראל ביקש שתהיה התורה שמורה בטהרתה, ולא תימסר לישראל בהיותם מלוכלכים בחטאים שקדמו להם, על כן הקדים כאן לשון תשובה, ועל ידי שיהיה ראוי ישראל בתשובה יזכו לקבל את התורה בלב טהור, כי אפילו רשע גמור שהרהר בתשובה הרי הוא צדיק גמור.

כמו שכתב באור זרוע (ח"א סי' קיב): אחד חייבי לאוין ועשה ואחד חייבי כריתות ומיתות בית דין, בין שהזיד בין ששגג, מיד כשהרהר תשובה הרי הוא צדיק גמור לכל התורה כולה, אלא שצריך לצער את עצמו ולסגף את גופו להתכפר לו מה שכבר עשה. וראיה לדבר דאמרין פרק האיש מקדש (קידושין מט:) על מנת שאני צדיק אפילו רשע גמור מקודשת

בעבר ה' ירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר (א ה). מדברי התורה נראה כי עתה מתחיל משה רבינו ע"ה בביאור התורה, אך מעיון בפסוקים נראה כי לא כן הוא, ורק בפרשה הבאה פרשת ואתחנן התחיל לחזור ולבאר את התורה.

לביאור הדבר יש להקדים, דהנה מכלל ההכנה הראויה לעבודת ה', שיתבונן האדם במעשיו ויתן אל ליבו לתקן פגמי נפשו, ולא יעבוד את ה' בהיות נפשו מטונפת בחטאים, רק יקיים בעצמו 'סור מרע' תחילה ואחר יפנה להמשך הפסוק 'ועשה טוב', ועל זה אמר הכתוב (ירמיה ד א) 'נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים', וביאורו, חרשו השדה קודם זריעתה כדי לנכש ממנה את הקוצים, וכך לא תתערב הפסולת עם התבואה.

ידועים הם דברי **האר"י הקדוש ע"ה** (ספר הליקוטים תהלים ג): 'ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי' (תהלים ג טז) וכו'. דע, כי כל המעשים טובים שהאדם עושה בעודו רשע, או התורה שלומד, אין צריך לומר שאינו נותן כח בקדושה, אלא אדרבה מוסיף כח בקליפה, ועליו נאמר 'ולרשע אמר אלקים וכו' מה לך לספר חוקי', כלומר שאתה מכניס דברי קדושה בתוך הקליפה, ובזה מוסיף על חטאתו פשע וגדול עונו מנשוא. וכשחוזר בתשובה, מוציא אותו הכח שנותן בתוך הקליפה ומכניסו בקדושה, ועל זה נאמר (איוב כ טו) 'חיל בלע ויקיאנו' וגו', ולזה נקראת 'תשובה' שתשוב דברי הקדושה למקומה, ושכרו כפול ומכופל שמכניע הקליפות בהוציאו את הקדושה מתוכה ונותן כח אל הקדושה בהכניסו לתוכה, ובזה יובן מה שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו:) דזונות נעשין לו כזכיות.

זהירות שלא להתאחר מלשוב בתשובה

על פי זה פירש **הרב מנחם מנדל מלינסק ע"ה** את הפסוק (תהלים קכז ב) 'שוא לכם משכמי קום מאחרי שבת', 'קום' רמז למצוות עשה שנצרך לקום ולעשותם, ואילו 'שבת' רמז למצוות לא תעשה שמצותם שב ואל תעשה, וזהו הרמז 'שוא לכם משכמי קום' המשכימים תחילה בעבודת 'קום ועשה טוב',

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

נתינת צדקה היא העצה הטובה ביותר לשמור את ברכת העשירות

רק לעושר, 'ואשמאילה' אכביד עליך עול המיסים והארנונות ואז על כרחך תתן מעשרות למיסים וכיוצא בזה.

באמצעות ביאור זה דורש שם מה שאמרו בגמרא (ב"ב כה:) אמר רבי יצחק, הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין, וסימניך, שולחן בצפון ומנורה בדרום. שצד צפון הוא צד שמאל, והרוצה להעשיר יצפין הכוונה שיתן את הנקודה של השי"ן בשמאל, שיתן מעשרות וכך יעשיר.

ואפשר לומר כי על זה אמרה תורה (דברים יז יא-יג) 'ושמרת לעשות ככל אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל, וברשי"י הביא דברי חז"ל: אפילו אומר לך על ימין שהוא שמאל. דהיינו, אפילו אם יאמרו שבמקום עשירות יהיה לו לאדם רק מעשר שהוא בשי"ן שמאלית, עם כל זה שמע לדבר אשר יורוך. אבל באמת חכמים אומרים 'על שמאל' דהיינו נתינת המעשר 'שהיא ימין' שממנה יגיעו לעשירות שהיא בשי"ן ימנית.

כשדואג שלאחרים יהיה כל צרכם זוכה לנשיאת פנים

לאחר שיתברך בברכת 'ברכך' בממון, 'וישמרך' מן המזיקין, יזכה לנאמר בהמשך הברכה 'ישא ה' פניו אליך', שכן מובא בגמרא (ברכות כ:.) אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, ריבוננו של עולם, כתוב בתורתך (דברים יז יז) 'אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד', והלא אתה נושא פנים לישראל, דכתיב 'ישא ה' פניו אליך'. אמר להם, וכי לא אשא פנים לישראל, שכתבתי להם בתורה (שם ח כ) 'ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה.

וכבר תמהו, במה נתייחדה מצוה זו, הרי יש כמה וכמה מצוות שישראל מקיימים בהידור ומחמירים בהם. ופירש מהר"ם שיף שיש בזה דבר ייחודי שאין בשום מצוה, והוא שאמנם מדקדקים ומחמירים על עצמם ואפילו באכילת כזית וכביצה מברכים ברכת המזון, אך כל זה רק 'על עצמם', אך בנוגע לאחרים אינם מסתפקים בכזית וכביצה וכאשר מדובר להשביע נפש רעבה ולעזור לשני נותנים הם בשפע רב עד כדי שביעה. משכך זכות זו שנותנים לאחרים היא זאת שבשלה זוכים לנשיאת פנים, וכפי שאמרנו שבנתינתם לאחרים מקבלים בכפל כפלים משמים.

להוריד למטה ואילו למעלה צריך להישאר נקי מכל חטא. לאחר השולחן אמר בעל השפת אמת: סבי בעל החידושי הרי"ם ע"ה אמר בשבת האחרונה לחייו את האימרה הזאת בשעה שהביאו לו יין, אי לכך מבין אני אפוא כי אלכסנדר הינה המשך לחסידות [גור].

ובדבריו נוכל לומר כי 'וישמרך' היא השמירה הבאה בכח הצדקה שנותן בלב שלם, כי בשמרים אפילו מעט מהם משפיע על כל העיסה, מאחר שיש בהם כח חזק אפילו שהם מועטים בכמותם, וכמו כן הוא גם בעניין הצדקה שאדם נותן מעט מממונו מעלה המעט הזה את כל ממונו ונותן בו שמירה מעולה.

ברכת העשירות מתרבה ללא גבול לנוותן צדקה מממונו

רמז נוסף יש בפרשת נשא לך שגדול כח נתינת מעשר שמשפיע ברכה ועשירות גדולה, כפי שרמזו הרה"ק רבי ברוך ממעזיב' ע"ה (בוצינא דנהורא) בפסוק (במדבר ז יד) 'כף אחת עשרה זהב מלאה', ופירש, כי אם אדם נותן כף אחת מעשרה כלומר נותן מעשר, אזי מתקיים בה זהב מלאה שנתנית הכף משפיעה עליו שאותה היד תהיה מלאה זהב, וכאן רמז לן באורייתא בפירוש כי המעשר מועיל לעשירות.

צא ולמד מה שכתב בשפתי צדיקים לתלמידו המובהק של הרה"ק מאפטא ע"ה האוהב ישראל (פר' ראה ד"ה עשר), 'עשר תעשר את כל תבואת זרעך' (דברים יד כב) דרשו בגמרא (שבת קיט.) 'עשר בשביל שתתעשר'. והנה ההבדל בין עשר שפירשו עשירות לבין עשר של מעשר הוא בנקודה של שי"ן אם ימנית או שמאלית, ונתנו סימן במה שאמר אברהם אבינו ע"ה ללוט (בראשית יג ט) 'אם השמאל ואימינה ואם הימין ואשמאילה', אם אתה תקבע את הנקודה על 'עשר' בצד שמאל דהיינו שתתן מעשרות, אני אשים הנקודה של 'עשר' בצד ימין ואשפיע עליך עשירות ורווחה, שאתה תהיה הבעל הבית שבידו נשאר הכסף ואני אהיה הכהן כביכול שתתן לי מעשר. אבל 'אם הימין' אם תשים את הנקודה בימין השי"ן, כלומר שתדאג

מעשרות, ס"ג לעשר (פ"ג, משנה י"ג).

עצה טובה ויסודית לשמר ממנו מן המזיקים כתובה בפרשת נשא, והיא מה שכתוב (במדבר יז) 'ואיש את קדשיו לו יהיו', וכתב רש"י, ומדרש אגדה 'ואיש את קדשיו לו יהיו', מי שמעב מעשרותיו ואינו נותן, 'לו יהיו' המעשרות, סוף שאין שדהו עושה אלא אחד מעשרה שהיתה למודה לעשות. 'איש אשר יתן לכהן' מתנות הראויות לו 'לו יהיה' ממון הרבה, עד כאן. הרי לנו עצה תורתנו הקדושה כיצד יכול אדם לשמור ממנו שלא יוזק ועוד שתהיה בו ברכה, והיא שיתן האדם משלו מעשרות.

על כל אחד לדעת שנתנת הצדקה ועשיית מצוות ה' באמצעות כספו לא רק שאינה מחסרת מממונו כלום עוד הם הנותנים שמירה וברכה לממונו, וכמסופר על הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב ע"ה שבירך לאדם שיתעשר, וילך האיש וילך וגדל עד כי גדל מאוד שזכה לעשירות מרובה. שאלו הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה הכיצד משפיעה ברכתך עשירות גדולה כל כך, ילמדנו רבינו ואשפיע גם אני למבקשים ברכתי. אמר לו רבי מנחם מנדל, האמת כי ברכתי אותו בעשירות סתם, אך הוא עצמו גרם במעשיו שיתעשר בלי גבול, שהלך ונתן ממנו לצדקה ולמצוות ללא גבול, וקיים מה שרמז בעל הטורים בתיבת 'ונתנו' (שמות ל יב), אם תקראנה למפרע יהיה גם כן 'ונתנו', לומר לך מה שאדם נותן לצדקה יחזור אליו, ולא יחסר לו בשביל זה כלום. כיון שכך קיבל מן השמים מידה כנגד מידה והתעשר בלי גבול.

עוד הובא בשם הרה"ק החוזה מלובלין ע"ה (ראה באגרא דכלה פ"ר נשא ד"ה וישמרך) שפירש תיבת 'וישמרך' הנאמרת בברכת כהנים, מלשון 'שמרים', שכמו שהשמרים מעלים את כל העיסה מעלה אחר מעלה, כן יעלה אותך ה' יתברך על ידי תורתך ועבודתך מעלה אחר מעלה בעולמות העליונים ובהשגה אחר השגה. [כך כתב באגרא דכלה. ובמשמרת איתמר (ואתחנן) הובא: בשם הרה"ק מלובלין, 'ברכך ה' וישמרך' לידע תמיד שעדיין אינו מזוכך רק הוא עכור בשמרים.

וכך מסופר על השפת אמת ע"ה שנסע לאלכסנדר לראשונה ובעת עריכת השולחן הביאו יין, ואמר אז הרבי ר' העניך מאלכסנדר ע"ה: ביין מצויים שמרים למטה, הוא שכתוב 'ברכך ה' וישמרך', 'ישמרך' מלשון שמרים שכן היהודי צריך להיות כמו יין, את השמרים, הפסולת והלכלוך, צריך

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישראל

